

MAGDALENA RZEWUSKA

Rozwiązanie umowy leasingu za porozumieniem stron a przepis art. 709 (15) k.c. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2023 r., III CZP 34/23

Termination of the Leasing Agreement by Mutual Agreement
of the Parties and the Provision of Article 70915 of the Civil Code.
Gloss to the Resolution of the Supreme Court of October 26, 2023,
III CZP 34/23

Abstract

The subject of the study is an attempt to analyze the resolution of the Supreme Court of October 26, 2023, III CZP 34/23, in which it was found that if the leasing agreement was terminated by mutual agreement of the parties, the provision of Article 70915 of the Civil Code shall not apply, unless the parties agreed otherwise. This is an important issue not only from a theoretical, but above all from a practical point of view.

KEYWORDS: leasing agreement,
termination of the contract by mutual
consent of the parties, termination of
the contract, *per facta concludentia*

SŁOWA KLUCZOWE: umowa
leasingu, rozwiązanie umowy
za porozumieniem stron,
wypowiedzenie umowy, *per facta
concludentia*

MAGDALENA RZEWUSKA – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor
Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie,
ORCID – 0000-0003-0718-7210, e-mail: magdalena.rzewuska@uwm.edu.pl

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2023 r., III CZP 34/23

Jeżeli umowa leasingu została rozwiązana na mocy porozumienia stron, art. 709¹⁵ KC nie stosuje się, chyba że strony postanowiły inaczej.

1 | Wprowadzenie

Głosowana uchwała zapadła na skutek rozpoznania przez Sąd Najwyższy (dalej: SN) przedłożonego mu przez Sąd Administracyjny (dalej: SA) w Warszawie następującego zagadnienia prawnego: „Czy w przypadku, gdy przyczyną rozwiązania umowy leasingu na mocy porozumienia stron (*per facta concludentia*) było dopuszczenie się przez korzystającego zwłoki z zapłatą finansującemu co najmniej jednej raty wynagrodzenia pieniężnego, do rozliczenia umowy znajduje zastosowanie *per analogiam* art. 709¹⁵ KC, czy też wyłączenie art. 471 KC?”.

W odpowiedzi na tak sformułowane pytanie SN zważył, że „jeżeli umowa leasingu została rozwiązana na mocy porozumienia stron, art. 709¹⁵ KC nie stosuje się, chyba że strony postanowiły inaczej”.

Głosowana uchwała ma ważne znaczenie dla obrotu gospodarczego. Dotyczy bowiem problematyki istotnej z punktu widzenia stron umowy leasingowej, które zdecydowały się na rozwiązanie łączącego je stosunku prawnego. O ile podejmując uchwałę, SN stanowczo wypowiedział się co do wyłączenia z zastosowania przepisu art. 709¹⁵ k.c. w przypadku, gdy umowa leasingu została rozwiązana za porozumieniem stron, poza wyjątkiem, gdy strony postanowiły inaczej, o tyle powziął poważne wątpliwości odnośnie do dopuszczalności rozwiązania umowy leasingu w sposób dorozumiany.

2 | Stan faktyczny

Głosowana uchwała zapadła na kanwie następującego stanu faktycznego. Umowa leasingu została zawarta między dwiema spółkami. Z uwagi na niepłacenie rat leasingowych przez jedną ze stron druga zdecydowała

się ją wypowiedzieć ze skutkiem natychmiastowym. Sprawa trafiła do sądu. Rozpoznający ją SA uznał wypowiedzenie za nieskuteczne z uwagi na to, że leasingodawca nie wyznaczył pisemnie dodatkowego terminu do uregulowania zaległych rat. Zdaniem SA umowa leasingu została jednak rozwiązana *per facta concludentia*, bowiem leasingobiorca na skutek wypowiedzenia zwrócił przedmiot leasingowy. Co istotne, obie strony nie negują faktycznego rozwiązania umowy leasingu.

SA zważył, że w analizowanym stanie faktycznym co prawda zaistniały okoliczności umożliwiające wypowiedzenie umowy leasingu przez leasingodawcę ze skutkiem natychmiastowym, to jednak z uwagi na braki formalne wypowiedzenia uznać je należało za nieskuteczne. SA wskazał, że te same okoliczności co przy wypowiedzeniu stały się podstawą rozwiązania umowy leasingu za porozumieniem stron. Na kanwie rozpoznawanej sprawy pojawiły się wątpliwości, czy w tego rodzaju przypadku zastosowanie znajdzie przepis art. 709¹⁵ k.c., czy art. 471 k.c.

Jak wskazał SA, przepis art. 709¹⁵ k.c. mógłby zostać zastosowany we wskazanym przypadku w drodze analogii. Sprowadzałoby się to do zastosowania skutków rozwiązania umowy leasingu przez wypowiedzenie, wskazanych w niniejszym przepisie, do rozwiązania umowy leasingu za porozumieniem stron. Według SA zastosowanie w drodze analogii przepisu art. 709¹⁵ k.c. mogłoby odnieść pożądany skutek przeciw leasingobiorcom niekwestionującym skuteczności wypowiedzenia umowy leasingu w momencie jego dokonania, którzy zwrócili przedmiot leasingowy i zdecydowali się oponować przeciwko skuteczności wypowiedzenia leasingu dopiero w momencie, kiedy leasingodawca przystąpił do realizacji praw, o których mowa w art. 709¹⁵ k.c. Jednocześnie SA zwrócił uwagę na to, że skorzystanie ze wskazanej analogii nie byłoby niekorzystne dla leasingobiorcy z uwagi na to, że w art. 709¹⁵ k.c. ograniczono zakres roszczeń przyznanych leasingodawcy wobec roszczeń przewidzianych przepisem art. 471 k.c.

Według SA „nie wydaje się więc, aby różnicowanie sytuacji prawnej dłużnika tylko z uwagi na sposób rozwiązania umowy (przez wypowiedzenie lub na mocy dorozumianego porozumienia stron) przy takiej samej przyczynie (niezapłacenie w terminie co najmniej jednej raty leasingowej) było uzasadnione”.

3 | Stanowisko SN

SN podzielił stanowisko SA co do tego, że dopuszczalne jest rozwiązanie umowy leasingu na skutek złożenia przez strony zgodnych oświadczeń woli. Wskazał przy tym, że jeśli w oparciu o zasadę swobody umów dopuszczalne jest zawarcie określonej umowy przez strony, to możliwe jest również rozwiązanie jej za porozumieniem stron. SN zasadnie zauważył, że niczym nieuzasadnione byłoby ustawowe uregulowanie skutków rozwiązania umowy na skutek złożenia przez strony zgodnych oświadczeń woli, bowiem w granicach wyznaczonych przez art. 353¹ k.c. strony same mogą skutki te dookreślić^[1].

SN wskazał, że gdyby doszło do sytuacji, w której strony nie określiłyby skutków prawnych rozwiązania umowy, zastosowanie znalazłby przepis art. 56 k.c., co oznaczałoby, że skutki rozwiązania umowy powinny odpowiadać zasadom współżycia społecznego i ustalonym zwyczajom. W tego rodzaju przypadkach, dla określenia skutków rozwiązania umowy, istotne znaczenie będzie miało ustalenie w oparciu o przepis art. 65 § 2 k.c. zgodnego zamiaru stron oraz celu rozwiązania umowy. Zasadniczo więc regulacje prawne, które konkretyzują skutki rozwiązania umowy na skutek wypowiedzenia przez jedną ze stron, nie są stosowane w drodze analogii do określenia skutków rozwiązania umowy za porozumieniem stron. Nie jest wykluczone jednak, by skutki te były tożsame, bowiem strony na skutek porozumienia mogą do skutków wypowiedzenia same się odwołać^[2].

Jak zauważył SN, z uwagi na to, że ustawodawca umożliwił leasingodawcy wypowiedzenie umowy leasingu, niezbędne było określenie również przez prawodawcę zasad rozliczeń mających miejsce po wypowiedzeniu. Jednak w przypadku, kiedy z powodu niepłacenia rat leasingowych przez leasingobiorcę (stanowiącego przesłankę wypowiedzenia umowy przez leasingodawcę) strony zdecydują się rozwiązać umowę leasingu za porozumieniem stron, nie będą zobligowane do stosowania zasad rozliczeń z art. 709¹⁵ k.c. SN zasadnie stwierdził, że jeśli leasingodawca pomimo możliwości wypowiedzenia umowy leasingu zdecydował się wyrazić zgodę na jej rozwiązanie za porozumieniem stron, to przyjęć należy, że strony chciały ugodowo rozwiązać łączący je stosunek prawny, a to przemawia za wykluczeniem stosowania w drodze analogii przepisu art. 709¹⁵ k.c.^[3]

¹ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

² Uzasadnienie głosowanej uchwały.

³ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

Zdaniem SN brak określenia przez ustawodawcę skutków rozwiązania umowy leasingu za porozumieniem stron i zasad rozliczeń nie oznacza luki prawnej, wynikającej z niedopatrzienia prawodawcy i konieczności sięgania po analogię. Według SN

rozliczenie leasingu na zasadach wynikających z art. 709⁵ § 3 i art. 709¹⁵ KC dotyczy określonych sytuacji, stanowiąc wyjątki od ogólnych zasad odpowiedzialności odszkodowawczej, co oznacza, że tych przepisów nie można interpretować rozszerzająco (*exceptiones non sunt extendendae*)^[4].

Niezależnie od udzielenia odpowiedzi na przedłożone zagadnienie prawne SN podał w wątpliwość skuteczność rozwiązania umowy leasingu w sposób dorozumiany. Wskazał, że umowa leasingu wymaga zachowania formy pisemnej, co czyni wątpliwą możliwość rozwiązania jej bez zachowania tej formy. Jak wskazał, o ile „określenie zasad rozliczeń stron mogło być dorozumiane”, o tyle

ważność samego rozwiązania leasingu w sposób dorozumiany zależy od przyjęcia jednej z dwóch tez głoszonych na tle art. 77 § 2 KC: forma wymagana tym przepisem została zastrzeżona tylko *ad probationem* albo pod rygorem wymaganym do zawarcia umowy^[5].

4 | Próba oceny stanowiska SN

Stanowisko SN, zgodnie z którym przepis art. 709¹⁵ k.c. nie znajduje zastosowania w przypadku, gdy umowa leasingu została rozwiązana za porozumieniem stron, chyba że strony postanowiły inaczej, należy zaaprobować. Za trafnością tego zapatrywania przemawia przede wszystkim wykładnia literalna przepisu art. 709¹⁵ k.c. Zgodnie z tą regulacją „w razie wypowiedzenia przez finansującego umowy leasingu na skutek okoliczności, za które korzystający ponosi odpowiedzialność, finansujący może żądać od korzystającego natychmiastowego zapłacenia wszystkich przewidzianych w umowie a niezapłaconych rat, pomniejszonych o korzyści, jakie

⁴ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

⁵ Uzasadnienie głosowanej uchwały.

finansujący uzyskał skutek ich zapłaty przed umówionym terminem i rozwiązania umowy leasingu”. Termin „wypowiedzenie” jest terminem zdecydowanie węższym niż termin „rozwiązanie umowy”^[6].

W doktrynie wskazano, że „przez rozwiązanie umowy należy rozumieć każdą czynność prawną bądź też zdarzenie prawne, które powoduje wygaśnięcie pierwotnego stosunku zobowiązaniowego, powstałego na podstawie umowy”^[7]. W judykaturze zaś trafnie podniesiono, że w prawie cywilnym wyróżniamy wąskie i szerokie rozumienie pojęcia „rozwiązanie umowy”. W ujęciu wąskim pojmowane jest ono jako uchylenie umowy za porozumieniem stron w drodze nowej umowy. W ujęciu szerokim pojęciem tym określa się każde zdarzenie, na skutek którego umowa przestaje wiązać strony, tj. rozwiązanie umowy za porozumieniem stron, rozwiązanie na skutek wypowiedzenia, rozwiązanie przez sąd, rozwiązanie na skutek upływu czasu, rozwiązanie na skutek śmierci strony^[8]. Z kolei wypowiedzenie umowy stanowi jednostronną czynność prawną, wskutek której stosunek cywilnoprawny ustaje. Działa ono *ex nunc*^[9]. Jest to czynność prawnokształtująca, odnosząca się do trwałych stosunków prawnych^[10]. Możliwość wypowiedzenia konkretnej umowy ustawodawca przewiduje we wskazanych przez niego sytuacjach^[11].

W świetle powyższego uznać należy, że przepis art. 709¹⁵ k.c. znajduje zastosowanie jedynie do wypowiedzenia umowy. Przypuszczać należy, że gdyby ustawodawca chciał, żeby przepis ten miał zastosowanie również do przypadków rozwiązania umowy za porozumieniem stron, zamiast albo obok terminu „wypowiedzenie” użyłby we wskazanym przepisie terminu „rozwiązanie umowy”.

Nadto, jak wskazano zarówno w doktrynie, jak i judykaturze, przepis art. 709¹⁵ k.c. znajduje zastosowanie tylko w przypadku, gdy dojdzie do

⁶ Szerzej na temat rozwiązania umowy Agnieszka Pyrżyńska, *Rozwiązanie umowy przez strony* (Warszawa: C.H. Beck, 2003), 1 i n.

⁷ Mateusz Drózd, „Pojęcie rozwiązania umowy w polskim prawie cywilnym oraz jego skutki,” *Ius Novum*, nr 3 (2010): 102 – 103.

⁸ Wyrok SN z dnia 22 marca 2012 r., V CSK 84/11, LEX nr 1214611.

⁹ Mariusz Załucki, w *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 3, red. Mariusz Załucki (Warszawa: C.H. Beck, 2023), art. 77 k.c., Nb. 13

¹⁰ Kazimierz Piasecki, *Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz* (Kraków: Zakamycze, 2003), art. 77 k.c., Nt. 6.

¹¹ Edward Drozd i Zbigniew Radwański, w *System Prawa Prywatnego*. Tom 2, red. Zbigniew Radwański (Warszawa: C.H. Beck, 2008), Nb. 123–124.

skutecznego wypowiedzenia umowy leasingu^[12]. Przyjęcie, że przepis art. 709¹⁵ k.c. ma zastosowanie również w przypadku rozwiązania umowy za porozumieniem stron, godziłoby wreszcie w zasadę swobody umów. Prawo do swobodnego rozwiązania stosunku prawnego pozostaje bowiem w zakresie swobody kontraktowej^[13]. Zasada swobody umów oznacza swobodę w formułowaniu treści stosunku prawnego. Tym samym zasada ta odnosi się do umów tworzących zobowiązanie, zmieniających oraz rozwiązujących je^[14]. Rozwiązanie umowy za porozumieniem stron wykazuje cechy czynności prawnej dwustronnej, przez co samo w sobie stanowi umowę^[15]. Z uwagi na to, że *contrarius consensus* jest umową, określenie jego treści i zakresu pozostawiono swobodnej woli stron^[16]. W doktrynie wskazano, że w oparciu o zasadę swobody umów należałoby uznać za dopuszczalną „możliwość dowolnego zniesienia stosunku prawnego w drodze wzajemnego porozumienia stron”^[17]. Zasadniczo strony same mogą zdecydować o tym, czy umowa rozwiązująca wywołuje skutki *ex tunc*, czy *ex nunc*. Jeśli jednak strony nie porozumiały się co do tej kwestii, przyjęć należy, że zobowiązanie wygasa z mocą wsteczną^[18].

W takim przypadku znajdują odpowiednie zastosowanie przepisy regulujące skutki odstąpienia od umowy wzajemnej (art. 497 w związku z art. 494

¹² Wyrok SA w Warszawie z dnia 26 listopada 2018 r., VI ACA 766/17, *Legalis* nr 2123267; Małgorzata Podrecka, „Pojęcie rozwiązania umowy,” *Kwartalnik Prawa Prywatnego*, nr 4 (2001), Nt. 10.

¹³ Konrad Osajda, w *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 32, red. serii Konrad Osajda, red. tomu Witold Borysiak (Warszawa: *Legalis*, 2024), art. 353¹ k.c., Nb. 12.1; Maciej Gutowski, w *Kodeks cywilny. Tom 2. Komentarz. Art. 353–626*, wyd. 3, red. Maciej Gutowski (Warszawa: C.H. Beck, 2022), art. 353¹ k.c., Nb. 7.

¹⁴ Piotr Machnikowski, w *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 11, red. Edward Gniewek i Piotr Machnikowski (Warszawa: C.H. Beck, 2023), art. 353¹ k.c., Nb. 8.

¹⁵ Uzasadnienie uchwały 7 SN z dnia 30 listopada 1994 r., III CZP 130/94, *Legalis* nr 28986.

¹⁶ Agnieszka Pyrzyńska, *Rozwiązanie umowy przez strony*, 17 i 25.

¹⁷ Kazimierz Kruczałak, „Rozwiązanie umownego stosunku zobowiązaniowego na mocy wzajemnego porozumienia stron w prawie cywilnym,” *Palestra*, nr 9 (1975): 71.

¹⁸ Agnieszka Pyrzyńska, *Rozwiązanie umowy przez strony*, 118 – 119, 135 i powołana tam literatura; Jacek Trojanek, „Zmiana i rozwiązanie umowy gospodarczej w drodze swobodnego porozumienia się stron,” *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 2 (1970): 114, <https://repozytorium.amu.edu.pl/server/api/core/bitstreams/41cd75d2-bfof-40do-b1c8-c8dd059c70db/content>.

i 496 k.c.) zobowiązujące strony do równoczesnego i całkowitego zwrotu świadczeń wzajemnych^[19].

Warto również zauważyć, że zgodnie z przepisem art. 709¹⁷ w zw. z art. 675 k.c. leasingobiorca zobowiązany jest po zakończeniu leasingu zwrócić rzecz leasingodawcy w stanie nie pogorszonym. Chodzi tu przy tym o taki stan pogorszenia, który nastąpił na skutek nieusprawiedliwionego zmniejszenia wartości rzeczy. Taki stan może być konsekwencją niewykonania bądź nie należytego wykonania obowiązków wskazanych w art. 709¹⁷ k.c.^[20] Skoro do umowy leasingu należy stosować odpowiednio regulację art. 675 k.c., to przyjęć należy, że obowiązek zwrotu rzeczy w stanie nie pogorszonym stanowi jeden z ważkich elementów stosunku leasingu, przez co, jeśli obowiązek ten nie zostanie zrealizowany przez podmiot zobowiązany, podmiot ten poniesie odpowiedzialność odszkodowawczą na podstawie art. 471 k.c.^[21]

Rację ma A. Pyrzyńska, twierdząc, że strony uprawnione są do swobodnego określenia skutków umowy rozwiązującej. Jak trafnie zauważyła, „jest to zasada, od której nie ma wyjątków innych, niż wynikające z granicy swobody umów”. Autorka zasadnie przy tym wskazała, że „za przyjęciem takiego twierdzenia przemawia brak ustawowego uregulowania skutków *contrarius consensus*”. Tym samym uznała, że:

skoro umowa, na podstawie której strony rozwiązują umowę pierwotną, jest tylko szczególną postacią umowy, to w pełnym zakresie znajduje do niej zastosowanie art. 353¹ KC. [...] strony rozwiązując umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie, ani zasadom współżycia społecznego^[22].

Brak jest wreszcie racjonalnego uzasadnienia dla poddania reżimowi ustawowemu (takiemu, jaki narzucono w art. 709¹⁵ k.c. w przypadku wypowiedzenia umowy leasingu) rozwiązania umowy za porozumieniem stron, nawet w przypadku zajścia okoliczności stanowiących podstawę wypowiedzenia umowy. Konsekwencje prawne jednostronnej czynności

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Jan Brol, *Umowa leasingu* (Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, 2010): 178.

²¹ Jan Brol, *Umowa leasingu*, 179 i powołany tam wyrok SN z dnia 11 maja 1999 r., I CKN 1304/98, OSNC 1999, nr 12, poz. 206.

²² Agnieszka Pyrzyńska, *Rozwiązanie umowy przez strony*, 135.

prawnej, tj. wypowiedzenia umowy, „powinny być z natury bardziej rygorystyczne niż w razie rozwiązania umowy na mocy wzajemnego porozumienia stron”^[23].

Za przyjętym zapatrywaniem wydaje się przemawiać także *ratio legis* przepisu art. 709¹⁵ k.c. Regulacja ta

ma na celu ochronę uzasadnionego interesu korzystającego, ponieważ w umowach leasingu przewiduje się zwykle prawo finansującego do żądania zapłaty, w razie zwłoki korzystającego, wszystkich pozostałych do uiszczenia rat leasingowych, bez możliwości odliczenia korzyści, jakie finansujący osiągnął wskutek tego i rozwiązania umowy leasingu. Przyznawanie finansującemu wspomnianego prawa jest uzasadniane kredytowym charakterem jego świadczenia oraz dużym ryzykiem, jakie ponosi on wykładając środki finansowe na nabycie rzeczy dla korzystającego^[24].

Druga ważna kwestia, która stała się przedmiotem rozważań SN, dotyczyła dopuszczalności rozwiązania umowy leasingu w sposób dorozumiany. Na gruncie stanu faktycznego rozpoznawanej sprawy niewątpliwie zwrot przedmiotu leasingu przez korzystającego po wypowiedzeniu, co prawda bezskutecznym, umowy leasingu przez finansującego traktować należy jako dorozumiane oświadczenie woli o rozwiązaniu umowy^[25]. Jak bowiem słusznie wskazano w doktrynie,

zachowanie podmiotu prawa cywilnego może być uznane za konkludentne złożenie oświadczenia woli, jeśli na podstawie całokształtu okoliczności, w jakich zachowanie to miało miejsce, można określić skutki prawne, które zachowanie to miało wywołać^[26].

Wątpliwości SN odnośnie do dopuszczalności rozwiązania umowy leasingu w sposób dorozumiany zdaje się potwierdzać doktryna

²³ Zob. Kazimierz Kruczalak, “Rozwiązanie umownego stosunku zobowiązaniowego na mocy wzajemnego porozumienia stron w prawie cywilnym,” 76.

²⁴ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, druk nr 1699, 26.

²⁵ Zob. Piotr Machnikowski, w *Kodeks cywilny. Komentarz*, art. 65 k.c., Nb. 24.

²⁶ Przemysław Sobolewski, w *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 32, red. serii Konrad Osajda, red. tomu Witold Borysiak (Warszawa: Legalis, 2024), art. 60 k.c., Nb 15.

i judykatura^[27]. W literaturze i judykaturze brak jest jednolitego stanowiska w tej materii. Różnica poglądów przedstawicieli nauki wynika przede wszystkim z odmiennej interpretacji przepisu art. 77 § 2 k.c., w którym uregulowana została forma czynności niweczających – jakimi są: rozwiązanie umowy za porozumieniem stron, wypowiedzenie jej i odstąpienie od niej^[28]. Zgodnie z art. 77 § 2 k.c. „jeżeli umowa została zawarta w formie pisemnej, dokumentowej albo elektronicznej, jej rozwiązanie za zgodą obu stron, jak również odstąpienie od niej albo jej wypowiedzenie wymaga zachowania formy dokumentowej, chyba że ustawa lub umowa zastrzega inną formę”. Ustawodawca dla umowy leasingu przewidział wymóg zachowania formy pisemnej *ad solemnitatem* (art. 709² k.c.).

Niektórzy przedstawiciele nauki są zdania, że jeśli dla ustanowienia czynności pierwotnej przewidziano określony wymóg formalny zastrzeżony pod rygorem nieważności, to czynność następcza – rozwiązanie umowy – dla swojej skuteczności będzie wymagała zachowania również tej samej formy bądź formy wyższej. Jak bowiem wskazują, „w przeciwnym razie zastrzeżenie rygору *ad solemnitatem* dla umowy pierwotnej byłoby pozbawione praktycznego znaczenia”^[29]. Inni z kolei są zdania odmiennego i twierdzą, że w przypadku zawarcia umowy w formie dokumentowej, pisemnej lub elektronicznej zastrzeżonej *ad solemnitatem* rozwiązanie jej może nastąpić w formie dokumentowej dla celów dowodowych. Wskazują, że łagodniejszy wymóg formalny rozwiązania umowy wcale „nie pozbawia praktycznego znaczenia – także w kontekście czynności następczych – zastrzeżenia formy pod rygorem nieważności dla umowy pierwotnej”, podnosząc, że „po pierwsze, forma pod rygorem nieważności będzie

²⁷ Zob. dwa odmienne judykaty. W wyroku SN z dnia 9 grudnia 2005 r., III CK 307/05, LEX nr 332953 stwierdzono, że „niezachowanie przewidzianej w art. 77 k.c. formy nie pociąga za sobą nieważności czynności prawnej, która została dokonana bez jej zachowania. Dlatego też stosownie do treści art. 77 k.c., można skutecznie rozwiązać umowę zawartą na piśmie poprzez czynności konkludentne”. Z kolei w wyroku SN z dnia 14 czerwca 2013 r., V GSK 330/12, LEX nr 1360344 zważono, że „w przypadku zawarcia umowy w formie pisemnej jej rozwiązanie za zgodą obu stron, a także odstąpienie lub wypowiedzenie przez jedną ze stron powinno być stwierdzone pismem. Forma pisemna dla wypowiedzenia zastrzeżona jest jedynie dla celów dowodowych, ale nie znaczy to, że do rozwiązania stosunku prawnego może dojść poprzez czynności faktyczne”.

²⁸ Bartłomiej Swaczyna, w: *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC*. Tom 1. Komentarz, red. Piotr Machnikowski (Warszawa: C.H. Beck, 2022), art. 77 k.c., Nb. 25.

²⁹ Mariusz Załucki, w: *Kodeks cywilny. Komentarz*, art. 77 k.c., Nb. 7–9.

wymagana dla czynności modyfikujących (art. 77 § 1 k.c.). Po drugie, forma pod rygorem utrudnień dowodowych, nie oznacza całkowitej dowolności formy”. Ponadto ich zdaniem łagodniejszy rygor formalny rozwiązania umowy pierwotnej zawartej w formie dokumentowej, pisemnej albo elektronicznej, niż umowy zawartej w innej formie szczególnej, był celowym zabiegiem legislacyjnym^[30].

Wykładnia literalna art. 77 § 2 k.c. przemawia za przyznaniem racji tym drugim. Ustawodawca nie uzależnia zastosowania tej normy od tego, czy wymóg formalny przewidziany dla umowy pierwotnej – pisemny, dokumentowy, elektroniczny – został zastrzeżony pod rygorem nieważności, czy też nie^[31]. Co więcej, prawodawca dla rozwiązania umów zawartych w którejś z tych form jasno przewidział formę dokumentową, dla której również nie przewidział rygору *ad solemnitatem*, przez co przyjąć należy, że forma ta została zastrzeżona jedynie *ad probationem*^[32]. Zachowanie formy dokumentowej, jak stanowi przepis art. 77 § 2 k.c., nie będzie wymagane, jeśli w ustawie bądź umowie zostanie zastrzeżona inna forma dla rozwiązania umowy. Jeśli zatem ani ustawodawca (jak w przypadku umowy leasingu), ani strony nie przewidziały innej formy rozwiązania umowy niż dokumentowa, wymagana będzie ta ostatnia. Niezachowanie formy dokumentowej przy rozwiązaniu umowy skutkować będzie jedynie utrudnieniami dowodowymi, natomiast pozostanie bez wpływu na skuteczność rozwiązania umowy. Tym samym za dopuszczalne uznać należy rozwiązanie umowy leasingu wskutek złożenia zgodnych oświadczeń woli *per facta concludentia*^[33]. Warto nadmienić, że podobne rozwiązanie, dopuszczające możliwość

³⁰ Bartłomiej Swaczyna, w *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC*. Tom 1. Komentarz, art. 77 k.c., Nb. 32

³¹ Maja Maciejewska-Szałas, w *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. Małgorzata Balwicka-Szczyrba i Anna Sylwestrzak (LEX/el., 2024), art. 77 k.c., Nt. 4; Jacek Sadowski, w *Kodeks cywilny. Komentarz*. Tom 1. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125), red. Jacek Gudowski (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), art. 77 k.c., Nt. 9.

³² Bartłomiej Swaczyna, w *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC*. Tom 1. Komentarz, art. 77 k.c., Nb. 30; Maja Maciejewska-Szałas, w *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, art. 77 k.c., Nt. 4; Jacek Sadowski, w *Kodeks cywilny. Komentarz*. Tom 1. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125), art. 77 k.c., Nt. 9; Radosław Strugała, w *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 11, red. Edward Gniewek i Piotr Machnikowski (Warszawa: C.H. Beck, 2023), art. 77 k.c., Nb. 5.

³³ Tak też Bartłomiej Swaczyna, w *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC*. Tom 1. Komentarz, art. 77 k.c., Nb. 30.

złożenia oświadczenia woli wyrażającego chęć rozwiązania umowy nawet w sposób milczący, przyjęto na gruncie prawa niemieckiego i francuskiego – dopuszczając możliwość rozwiązania umowy w sposób dorozumiany^[34].

5 | Podsumowanie

Należy zgodzić się ze stanowiskiem SN co do wyłączenia zastosowania przepisu art. 709¹⁵ k.c. w przypadku, gdy umowa leasingu została rozwiązana za porozumieniem stron, z wyjątkiem sytuacji, gdy strony postanowiły inaczej. Przeciwnie zapatrywanie pozostawałoby w sprzeczności z wykładnią literalną przepisu art. 709¹⁵ k.c. oraz istotą zasady swobody umów.

Można jedynie żywić pewien niedosyt, że podejmując przedmiotową uchwałę, SN nie rozstrzygnął jednoznacznie pojawiających się tak w doktrynie, jak i judykaturze wątpliwości co do możliwości konkludentnego rozwiązania umowy leasingu. Z uwagi na doniosłość tego problemu należy jednak przypuszczać, że w niedługim czasie również i to zagadnienie trafi na wokandę sądową i być może spotka się z równie transparentną wypowiedzią SN, co będąca przedmiotem niniejszego opracowania.

Bibliografia

- Brol, Jan. *Umowa leasingu*. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, 2010.
- Drozd, Edward i Zbigniew Radwański. W *System Prawa Prywatnego*. Tom 2, red. Zbigniew Radwański. Warszawa: C.H. Beck, 2008.
- Dróżdż, Mateusz. “Pojęcie rozwiązania umowy w polskim prawie cywilnym oraz jego skutki.” *Ius Novum*, nr 3 (2010): 98 – 109.
- Gutowski, Maciej. W *Kodeks cywilny*. Tom 2. *Komentarz. Art. 353–626*, wyd. 3, red. Maciej Gutowski. Warszawa: C.H. Beck, 2022.

³⁴ Agnieszka Pyrzyńska, *Rozwiązanie umowy przez strony*, 152 – 153 i powołana tam literatura.

- Kruczalak, Kazimierz. "Rozwiązanie umownego stosunku zobowiązaniowego na mocy wzajemnego porozumienia stron w prawie cywilnym." *Palestra*, nr 9 (1975): 69 – 78.
- Machnikowski, Piotr. W *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 11, red. Edward Gniewek i Piotr Machnikowski. Warszawa: C.H. Beck, 2023.
- Maciejewska-Szałas, Maja. W *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. Małgorzata Balwicka-Szczyrba i Anna Sylwestrzak. LEX/el., 2024.
- Osajda, Konrad. W *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 32, red. serii Konrad Osajda, red. tomu Witold Borysiak. Warszawa: Legalis, 2024.
- Piasecki, Kazimierz. *Kodeks cywilny. Księga pierwsza. Część ogólna. Komentarz*. Kraków: Zakamycze, 2003.
- Podrecka, Małgorzata. "Pojęcie rozwiązania umowy." *Kwartalnik Prawa Prywatnego*, nr 4 (2001).
- Pyrzyńska, Agnieszka. *Rozwiązanie umowy przez strony*. Warszawa: C.H. Beck, 2003.
- Sadomski, Jacek. W *Kodeks cywilny. Komentarz. Tom 1. Część ogólna, cz. 2 (art. 56–125)*, red. Jacek Gudowski. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Sobolewski, Przemysław. W *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 32, red. serii Konrad Osajda, red. tomu Witold Borysiak. Warszawa: Legalis, 2024.
- Strugała, Radosław. W *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 11, red. Edward Gniewek i Piotr Machnikowski. Warszawa: C.H. Beck, 2023.
- Swaczyna, Bartłomiej. W *Zobowiązania. Przepisy ogólne i powiązane przepisy Księgi I KC. Tom 1. Komentarz*, red. Piotr Machnikowski. Warszawa: C.H. Beck, 2022.
- Trojanek, Jacek. "Zmiana i rozwiązanie umowy gospodarczej w drodze swobodnego porozumienia się stron." *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, nr 2 (1970): 105 – 118.
- Załucki, Mariusz. W *Kodeks cywilny. Komentarz*, wyd. 3, red. Mariusz Załucki. Warszawa: C.H. Beck, 2023.

